

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu doporučení Rady, kterým se zavádí evropská záruka pro děti

(COM(2021) 137 final)

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Strategie EU pro práva dítěte

(COM(2021) 142 final)

(2021/C 374/10)

Zpravodajka: **Kinga JOÓ**

Spoluzpravodajka: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 31. 5. 2021
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí předsednictva	23. 3. 2021
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	21. 6. 2021
Přijato na plenárním zasedání	7. 7. 2021
Plenární zasedání č.	562
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	231/0/2

1. Závěry a doporučení

1.1. V celé EU vyrůstá v ohrožení chudobou a sociálním vyloučením jedna čtvrtina dětí, což je nepřijatelné množství, a proto je nutný koordinovaný evropský přístup založený na silných politických a právních rámcích, aby se tento trend zvrátil a prolomil se mezigenerační cyklus znevýhodnění. Je zapotřebí ambiciózní cíl usilující o vymanění nikoli jen pěti milionů dětí, ale všech dětí z chudoby do roku 2030.

1.2. Je zásadní začlenit práva dětí do tvorby politik. Děti se dotýká prakticky každá oblast politiky, a je proto nutný celospolečenský přístup, aby se zajistilo, že různé politiky (týkající se rodiny, vzdělávání, ekonomiky, digitálního světa, životního prostředí, bydlení) budou mít posilující a dlouhodobé pozitivní dopady na zdravý a dobrý životní podmínky dětí. Je třeba neodkladně přijmout integrovaný přístup a horizontální opatření na unijní, vnitrostátní, regionální i místní úrovni, aby se obsáhly všechny důležité oblasti, které mohou mít dopad na životy dětí dnes i v budoucnosti.

1.3. EHSV doporučuje, aby národní akční plány evropské záruky pro děti zahrnovaly soubor dvou a vícegeneračních opatření k rozvoji podpor pro děti i jejich rodiče, neboť zranitelnost dětí nelze řešit bez řešení zranitelnosti jejich rodin. Rodiče a pečující osoby je třeba podporovat nejrůznějšími opatřeními, jako jsou dostatečný příjem, rovnováha pracovního a soukromého života, nástup na přiměřeně placenou mateřskou, otcovskou a rodičovskou dovolenou, pečovatelská dovolená, flexibilní pracovní podmínky a pracoviště vstřícná k potřebám rodin.

1.4. Jak je uvedeno v článku 2 SEU, lidská práva a práva dětí jsou závazná pro všechny členské státy. Je nutný silnější celoevropský politický rámec pro práva dítěte a řada zúčastněných stran jej požaduje. Organizovaná občanská společnost, především sociální služby, organizace zabývající se dětmi, organizace zaměřené na rodiny a poskytovatelé formálního a neformálního vzdělávání, musí být konzultována a řádně zapojena do přípravy národních akčních plánů a do jejich mechanismů monitorování. Účinné provádění těchto dvou rámců EU, jejichž účelem je ukončení chudoby a podpora zdravých a dobrých životních podmínek dětí, může nejlépe podpořit cílená činnost.

1.5. Pouze 11 zemí vyčlenilo zvláštní finanční prostředky z ESF+ na vymanění dětí z chudoby, zatímco řada dalších členských států se svými údaji o ohrožení dětí chudobou velmi přiblížila průměru v EU. EHSV doporučuje, aby finanční prostředky z ESF+ na vymanění dětí z chudoby vyčlenily všechny členské státy a uvedených 5 % považovaly za minimální výši. Je rovněž nutné zlepšit shromažďování údajů roztríděných podle kvality, a přispět tak ke sledování pokroku v úsilí o ukončení dětské chudoby a sociálního vyloučení.

1.6. EHSV doporučuje, aby členské státy poskytovaly přístup k předškolnímu vzdělávání a péči, ke vzdělávání, školním aktivitám a zdravotní péči pro všechny, nebo aby tyto služby poskytovaly bezplatně. Případně mohou pomoci vhodných peněžitých dávek zajistit, aby děti tyto klíčové služby využívaly bez toho, že by pro rodiny představovaly dodatečnou finanční zátěž.

1.7. EHSV doporučuje, aby členské státy při přípravě národních plánů záruky pro děti případně upřesnily cílovou věkovou skupinu, a konstatuje, že práva dětí se vztahují na všechny osoby mladší 18 let. Je to obzvláště důležité pro zajištění doplňkovosti rámců, jako je záruka pro děti a záruka pro mladé lidi, a to v nejlepším zájmu příjemců.

1.8. EHSV apeluje na Komisi, aby Strategii pro práva dítěte horizontálně koordinovala s dalšími nedávno schválenými evropskými strategiemi, jako jsou strategie pro rovnost žen a mužů, strategie pro rovnost LGBTIQ osob, strategie pro Romy a strategie pro práva osob se zdravotním postižením.

2. Úvod

2.1. Práva dětí jsou lidská práva všech osob mladších 18 let. Ochrana práv dítěte je cílem Evropské unie, jak je uvedeno v čl. 3 odst. 3 SEU a v článku 24 Listiny základních práv EU. Rada Evropy prosazuje a chrání lidská práva dětí na základě Evropské úmluvy o lidských právech a Strategie pro práva dítěte (2016–2021) a dalších příslušných právních norem. Podle Úmluvy Organizace spojených národů o právech dítěte (UNCRC) má každá osoba mladší 18 let na světě právo na stejný soubor občanských, politických, ekonomických, sociálních a kulturních práv, bez ohledu na svůj etnický původ, pohlaví, náboženské vyznání, jazyk, dovednosti, migrační status, sexuální orientaci nebo jakýkoliv jiný status. V tomto případě se uplatňuje i Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením (UNCRPD) a cíle udržitelného rozvoje OSN.

2.2. Dne 4. června 2007 bylo spuštěno každoroční Evropské fórum pro práva dítěte. Tato platforma umožňuje dialog mezi orgány EU a dalšími zúčastněnými stranami a každý rok monitoruje činnosti EU v oblasti práv dětí. EHSV přijal v roce 2010 stanovisko Dětská chudoba a dobré životní podmínky dětí⁽¹⁾ a v roce 2011 přijal stanovisko Agenda EU v oblasti práv dítěte⁽²⁾, v němž vyzývá členské státy, aby děti podporovaly všemi možnými způsoby.

2.3. Dne 20. února 2013 přijala Komise doporučení k posílení práv dětí, snížení dětské chudoby a zlepšení životních podmínek dětí.⁽³⁾ Dne 24. listopadu 2015 vyzval Evropský parlament Komisi a členské státy EU, aby zavedly záruku pro děti a programy nabízející podporu a příležitosti rodičům, díky nimž by mohli uniknout sociálnímu vyloučení a zapojit se na trhu práce.⁽⁴⁾ Dne 13. prosince 2017 vyhlásily Parlament, Rada a Komise evropský pilíř sociálních práv, který se rovněž zaměřuje na téma „Péče o děti a podpora dětí“⁽⁵⁾ (zásada 11). Evropský pilíř sociálních práv též vyhláší právo na ochranu před chudobou a právo na zvláštní opatření pro zvýšení rovných příležitostí. V návaznosti na to Komise v červenci 2020 zadala studii proveditelnosti⁽⁶⁾ a v srpnu 2020 zahájila veřejné konzultace o záruce pro děti a o plnění Strategie EU pro práva dítěte.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 44, 11.2.2011, s. 34.

⁽²⁾ Úř. věst. C 43, 15.2.2012, s. 34.

⁽³⁾ Úř. věst. L 59, 2.3.2013, s. 5.

⁽⁴⁾ Usnesení Evropského parlamentu (2015) o snižování nerovností se zvláštním zaměřením na dětskou chudobu (Úř. věst. C 366, 27.10.2017, s. 19), bod 46.

⁽⁵⁾ Interinstitucionální vyhlášení evropského pilíře sociálních práv.

⁽⁶⁾ Feasibility study for a child guarantee, final report (Studie proveditelnosti záruky pro děti, závěrečná zpráva).

2.4. Dne 24. března 2021 Komise s podporou Evropského parlamentu ⁽⁷⁾ přijala první komplexní Strategii EU pro práva dítěte na období 2021–2024 a rovněž návrh doporučení Rady, kterým se zavádí evropská záruka pro děti.

3. Obecné připomínky ke Strategii EU pro práva dítěte a návrh Komise týkající se evropské záruky pro děti

3.1. Strategie EU pro práva dítěte je politický rámec založený na právech, který začleňuje práva dětí coby průřezovou problematiku do všech politik a právních předpisů EU. Návrh doporučení Rady o evropské záruce pro děti je právně závazný a má jasný soubor prováděcích činností, cílů a opatření, jež má EU podrobně monitorovat. EHSV oba návrhy vítá a domnívá se, že jejich provádění podpoří úsilí o prosazování dobrých životních podmínek dětí a zmírňování dětské chudoby na evropské i vnitrostátní úrovni.

3.2. Děti jsou nejzranitelnějšími členy společnosti a nedokáží samy řešit ohrožení chudobou a sociálním vyloučením. Násilí páchané na dětech je rozšířené ve všech formách. Pandemie COVID-19 vedla k nárůstu určitých forem násilí, jak v mnoha členských státech uvádí policie a další služby, například linky pomoci dětem, které čelí rostoucímu počtu případů ⁽⁸⁾. Podle údajů Eurostatu z roku 2019 vyrůstalo 18 milionů respektive 22,2 % dětí v EU v ohrožení chudobou a sociálním vyloučením a toto číslo kvůli sociálně-ekonomickým důsledkům pandemie pravděpodobně ještě vzroste ⁽⁹⁾. Každé čtvrté dítě v EU vyrůstá v rodině s nejméně příznivými podmínkami, která potřebuje podporu, aby se prolomil cyklus mezigenerační chudoby.

3.3. **Děti se vyjádřily k právům a budoucnosti, které si přejí**, v průzkumu s názvem *Our Europe. Our Rights. Our Future* ⁽¹⁰⁾ (Naše Evropa, naše práva, naše budoucnost), jenž přispěl k utváření Strategie EU pro práva dítěte i evropské záruky pro děti. Pět organizací na ochranu práv dětí celkově shromáždilo přes 10 000 názorů dětí. Podle zjištění je zřejmé, že názory dětí musí napomáhat koncepci hospodářských, sociálních, právních a politických rámců a priorit EU.

3.4. **Strategie EU pro práva dítěte zaujímá ucelený přístup** a jejím zastřešujícím cílem je vybudovat lepší život pro děti v EU a na celém světě v šesti důležitých oblastech: i) účast dětí na politickém a demokratickém životě EU; ii) socioekonomické začlenění, vzdělání a zdraví; iii) prevence a ochrana před všemi formami násilí a diskriminace; iv) soudnictví vstřícné k dětem; v) děti v digitálním věku a vi) globální rozměr práv dítěte. **Návrh doporučení Rady, kterým se zavádí evropská záruka pro děti**, se soustřeďuje na sociálně-ekonomické začleňování a přístup dětí v nouzi k řadě klíčových služeb, jimiž jsou předškolní vzdělávání a péče, vzdělávání a školní aktivity, přístup ke zdravotní péči a přístup ke zdravé výživě a odpovídajícímu bydlení. Přispívá ke Strategii EU pro práva dítěte se zaměřením na děti, které žijí v EU.

3.5. Strategie požaduje inkluzivnější a systémovější účast dětí na místní, celostátní a unijní úrovni. Toho bude dosaženo prostřednictvím **nové platformy EU pro účast dětí**, která má být zřízena ve spolupráci s Evropským parlamentem a organizacemi zabývajícími se právy dítěte s cílem zajistit větší účast dětí na rozhodovacím procesu.

3.6. Strategie požaduje, aby **děti vyrůstaly v bezpečí před násilím a vykořisťováním**. Děti mohou být oběťmi, svědky nebo pachateli násilí. Podle zpráv MOP je mnoho dětí vykořisťováno na trhu práce a využíváno k nuceným pracím, včetně sexuálního vykořisťování a prostituce. Strategie rovněž požaduje **soudnictví vstřícné k dětem** a poukazuje na to,

⁽⁷⁾ Usnesení Evropského parlamentu (2021) o právech dítěte s ohledem na strategii EU pro práva dítěte.

⁽⁸⁾ Regionální kancelář WHO pro Evropu, *The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families* (Nárůst násilí mezi osobami – nezamýšlený dopad reakce na COVID-19 na rodiny) (2020).

⁽⁹⁾ UNICEF, *Supporting Families and Children Beyond COVID-19 – Social protection in high-income countries* (Podpora rodin a dětí nad rámec COVID-19 – sociální ochrana v zemích s vysokými příjmy) (2021).

⁽¹⁰⁾ UNICEF, *Children speak up about the rights and the future they want* (Děti se vyslovují k tomu, jaká chtějí práva a budoucnost) (2021).

že soudní řízení musí být přizpůsobena jejich věku a potřebám a musí v první řadě zohledňovat nejlepší zájem dítěte. Je třeba zajistit, aby bylo soudnictví dětem přístupné, což by umožnilo usilovat o plné uznání a uplatňování práv dětí a zároveň zachovat účinnost soudních řízení, mimo jiné prostřednictvím specializované odborné přípravy soudních úředníků.

3.7. Rodinné prostředí je klíčové pro to, aby děti mohly prospívat. Ve své **strategii pro rovnost žen a mužů** na období 2020–2025 Komise zdůrazňuje, že v sociálním začleňování dětí hraje zásadní úlohu spravedlivé sdílení povinností týkajících se péče o děti mezi rodiči. Pandemie COVID-19 měla nepřiměřený sociálně-ekonomický dopad na ženy a rodiče musí více než kdy dříve spolupracovat v nejlepším zájmu dítěte jako tým. Provádění záruky pro děti a Strategie pro práva dítěte musí být spojeno s klíčovými iniciativami evropského pilíře sociálních práv, jako je provádění směrnice EU o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem.

3.8. V EU existují nejrůznější rodinné modely, včetně duhových rodin s jedním nebo více členy z řad LGBTIQ osob. V souladu se **strategií Komise pro rovnost LGBTIQ osob** na období 2020–2025 musí být děti z duhových rodin chráněny, zejména v mezinárodních situacích, kdy v důsledku rozdílů v rodinném právu jednotlivých členských států nemusí být po překročení vnitřních hranic EU uznávány rodinné vazby. V souladu se **strategií práv osob se zdravotním postižením** na období 2021–2030 musí mít děti se zdravotním postižením stejné právo na začlenění do komunity a stejné možnosti volby jako ostatní. Jak uvádí **strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů** na období 2020–2030, je třeba řešit sociální rozvoj romských dětí. Předcházení diskriminaci na základě sexuální orientace, pohlavní identity/vyjádření pohlavní identity a pohlavních znaků, zdravotního postižení nebo etnického původu musí být podporováno od útlého dětství.

3.9. Návrh týkající se **záruky** poskytuje členským státům pokyny a zdroje na podporu dětí v nouzi vzhledem k **silné souvislosti mezi sociálním vyloučením dětí a nedostatečným přístupem ke klíčovým službám**. Mezi zranitelné děti patří i) děti bez domova nebo děti zakoušející závažnou deprivaci v oblasti bydlení; ii) děti se zdravotním postižením; iii) děti pocházející z přistěhovaleckého prostředí; iv) děti s menšinovým rasovým nebo etnickým původem (zejména Romové); v) děti v alternativní (zejména ústavní) péči a vi) děti v nejistých rodinných situacích.

3.10. **Záruka** je strategický rámec, který řídí činnosti 27 členských států prostřednictvím **národních akčních plánů zaměřených na provádění záruky a na domácnosti s dětmi ohroženými chudobou a sociálním vyloučením**. Doporučení musí schválit Rada EU a všechny členské státy budou mít poté šest měsíců na přípravu národních akčních plánů evropské záruky pro děti. Návrh týkající se záruky zdůrazňuje, že zajištění přístupu ke službám je sice důležitou součástí řešení sociálního vyloučení dětí, avšak **je třeba jej zasadit do širšího přístupu a podpůrného rámce sociální a rodinné politiky**.

3.11. **Strategie formuluje doporučení pro opatření na úrovni EU i členských států** v různých politikách a programech financování, které mají dopad na zdraví a dobré životní podmínky dětí, jako jsou fondy EU, migrace, zdravotní péče, bydlení, vzdělávání, hospodářství, životní prostředí a digitální transformace.

3.12. Komise podá zprávy o pokroku strategie na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni na výročním Evropském fóru pro práva dítěte. Vyhodnocení strategie bude provedeno na konci roku 2024 a zapojí se do něj děti. Komise bude **monitorovat pokrok záruky pomocí souboru nástrojů**, včetně evropského semestru.

3.13. Národní akční plány by měly obsahovat **transparentní údaje o využívání fondů EU a vnitrostátních fondů** spolu s časovým harmonogramem činností. Členské státy mohou na podporu svých činností čerpat z fondů EU, zejména z fondu ESF+ a nástroje Next Generation EU. ESF+ má v této oblasti zvláštní cíl a vyčleňuje finanční prostředky na boj proti dětské chudobě. Podle nového nařízení **budou muset členské státy EU, v nichž byla průměrná míra dětské chudoby vyšší než průměr v EU (23,4 %) v letech 2017–2019, přidělit nejméně 5 % finančních zdrojů z ESF+ na boj proti dětské chudobě**.

4. Zvláštní připomínky ke Strategii EU pro práva dítěte

4.1. **Strategie EU pro práva dítěte je velmi potřebný rámec Evropské unie na ochranu práv dětí a posílení jejich postavení.** Dospělí mohou volit a v případě porušení svých práv mají přístup k prostředkům právní nápravy a k formálním postupům podávání stížností, avšak děti jsou z těchto nástrojů často vyloučené. V postupu tvorby politik tedy nemají žádný hlas a vlády o jejich zájmech nemusí vědět, pokud není vyvíjeno vědomé a systematické úsilí na jejich ochranu a prosazování.

4.2. V zájmu co největší účinnosti vyžaduje smysluplná účast dětí rozsáhlé změny v politické a institucionální struktuře a také změny postojů, hodnot a kulturních zvyklostí tak, aby byly děti uznány jako občané a zúčastněné strany. K podpoře účasti dětí a k tomu, aby bylo možné naslouchat jejich názorům a požadavkům, je třeba budovat kapacity jak pro děti, tak pro dospělé, a to i prostřednictvím neformálních aktivit poskytovaných subjekty občanské společnosti ve školním prostředí i mimo něj. **Konference o budoucnosti Evropy představuje vynikající příležitost, jak uvést zapojení dětí do praxe, a EHSV se rovněž bude zabývat způsobem, jak zvýšit účast dětí.**

4.3. **Dítě je jednotlivec i člen rodiny a komunity,** který má práva a povinnosti přiměřené věku a úrovni vývoje a právo na kvalitu života. Rodiče a pečující osoby mají zásadní význam pro kognitivní, tělesný i citový vývoj dítěte. Vřelé a vzájemně prospěšné vztahy (pra)rodičů a dětí jsou klíčovým prvkem dobrých životních podmínek a odolnosti dětí. Klíčovou rolí v rozvoji dětí také hrají sourozenecké vztahy. Tyto vztahy jsou o to důležitější u dětí v alternativní péči, a sourozenci by tak měli mít možnost zůstat spolu, pokud to není v rozporu s jejich nejlepším zájmem. Politiky musí upřednostňovat investice do dětí a jejich rodin a zajistit poskytování odpovídající a vysoce kvalitní podpory prostřednictvím systémového vícegeneračního přístupu k podpoře rodin ve výchově dětí pomocí pozitivních rodičovských dovedností.

4.4. Iniciativa podporující rozvoj a posílení integrovaných systémů ochrany dítěte stanovených ve strategii by měla být doplněna o opatření k předcházení všem formám násilí páchaného na dětech. Násilí, které děti utrpěly nebo jehož byly svědky, může mít dlouhodobé dopady na jejich tělesný, citový a duševní vývoj. Je zapotřebí plán zapojující všechny úrovně správy od EU až po obecní úroveň s cílem **předcházet násilí páchanému na dětech a řešit jej.** Tento plán se musí zabývat vystavení všem formám násilí, zneužívání a zanedbávání, včetně fyzického a psychického násilí, sexuálního násilí, násilí na internetu, domácího, institucionálního násilí a násilí ve školách. Měly by se řešit průřezové zranitelnosti, například zvýšené riziko, jemuž čelí dívky, děti (a zejména dívky) se zdravotním postižením, děti žijící ve zranitelných situacích a domácnostech, kde se projevují tendence k násilí. V případě nezletilých pachatelů násilí je kromě soudních řízení vstřícných k dětem rovněž zapotřebí institucionální zázemí příznivé pro děti, aby se usnadnilo jejich plné opětovné začlenění do společnosti. Tísňové linky a další podobné služby poskytované nevládními organizacemi na podporu dětí a rodin by měly být financovány ze strukturálních prostředků, aby byla zajištěna udržitelnost a účinnost.

4.5. Právy dětí je také třeba se zabývat v klíčových sférách vlivu, které mají dopad na dobré životní podmínky dětí a jejich rodin. Činitelé s rozhodovací pravomocí by měli systematicky **zohledňovat práva dětí** s cílem posoudit dopad iniciativ, které mohou mít vliv na děti a jejich práva. V tomto ohledu, jde-li o práva dětí v rámci vztahů se třetími zeměmi, je důležité v případě potřeby jednat rychle a účinně. Strategie takovému zastřešujícímu přístupu zaujímá a tento přístup musí být v procesu provádění a hodnocení ústřední. Při provádění strategie by měl dále členským státům pomáhat soubor osvědčených postupů, které již existují v jiných zemích a přinášejí dobré výsledky.

4.6. Děti jsou nejméně odpovědné za změnu klimatu, a přesto nesou největší břemeno jejího dopadu. Strategie odkazuje na dopad environmentální a klimatické krize na děti, ale měla by jít ještě dál a **zajistit, že environmentální politiky a právní předpisy pojmu fyzické a duševní zdraví dětí jako výchozí bod s cílem snížit vystavení dětí environmentálním rizikům.** Děti jsou vůči environmentálním rizikům citlivější a zranitelnější než dospělí.

4.7. Příští generace pravděpodobně zažije úplné splnutí života offline a online. Toto je přístup, který zaujímá strategie: **začleňování práv dětí v digitálním světě tak, aby obstál v budoucnosti.** V dnešní době čím dál více dětí používá digitální zařízení v čím dál mladším věku. Potřebujeme dostupná digitální prostředí, která budou standardně fungovat pro

všechny děti, s přísnou regulací v zájmu bezpečnějšího internetu, a to za podpory vzdělávání k digitálnímu občanství. Děti mají právo na přístup k online informacím z různých zdrojů a neměly by podléhat samoučícím algoritmům nebo reklamním obchodním modelům, které vedou k informacím nízké kvality.

4.8. Děti se mohou od útlého dětství stát obětí kyberšikany, která může způsobit závažné nebo dokonce fatální problémy týkající se duševního zdraví. Děti se rovněž stávají oběťmi sexuálního zneužívání na internetu, k němuž více než kdy dříve docházelo v období omezení volného pohybu osob, kdy významně vzrostl objem sdílení dětské pornografie na internetu⁽¹¹⁾. **Předcházení jakékoliv podobě násilí na internetu a boj proti němu mají zásadní význam pro bezpečnost dětí na internetu.**

4.9. Práva dětí, zejména těch mladších, by měly dodržovat všechny sdělovací prostředky a všichni inzerenti a děti by měly být **chráněny jako spotřebitelé**. Je to zvláště důležité v souvislosti se zdravou výživou, která je dostupná a pochází z environmentálně udržitelných zdrojů. Strategie navrhuje vypracovat osvědčené postupy a dobrovolný kodex chování s cílem omezit marketing výrobků s vysokým obsahem cukru, tuku a soli zaměřený na děti. Je zapotřebí soudržná tvorba politik, přísnější legislativní kontroly informací o výrobcích a informací o bezpečnosti a marketingu potravin s cílem omezit reklamu na nezdravé potraviny a nápoje.

5. Konkrétní připomínky k evropské záruce pro děti

5.1. **Dětská chudoba, deprivace, diskriminace a vyloučení jsou jedny z nejzávažnějších překážek v prosazování práv dětí.** EHSV proto vítá, že v rámci evropské záruky pro děti dochází k zaměření na tyto oblasti, společně s cílem v oblasti chudoby pro rok 2030 v rámci evropského pilíře sociálních práv, jenž usiluje o to, vymanit do roku 2030 alespoň 5 milionů dětí z chudoby. Jedná se o významný krok vpřed, avšak EHSV apeluje na jednotlivé členské státy, aby předložily kvalitativní a kvantitativní cíle ve svých akčních plánech záruky pro děti, které přesáhnou cíl Komise tím, že zohlední dopad pandemie COVID-19. Tyto akční plány by měly být propojeny s existujícími právními a politickými dokumenty přijatými v rámci monitorování Úmluvy OSN o právech dítěte.

5.2. Studie proveditelnosti záruky pro děti se zabývala výhodami **přístupu ve dvou rovinách**, kdy by všechny děti, včetně těch, které to nejvíce potřebují, měly mít přístup ke službám⁽¹²⁾. V případě potřeby by děti, které čelí největším překážkám v přístupu, měly získat dodatečnou a cílenou podporu, která by jim zajistila přístup prostřednictvím automatických mechanismů, jež brání veškeré formě stigma. To by se mělo uplatnit na všechny oblasti služeb zdůrazněné v záruce pro děti prostřednictvím komplexního a průřezového přístupu, aby bylo zajištěno, že všechny děti mají stejné příležitosti a stejnou výchozí pozici, a to bez ohledu na své rodinné prostředí nebo zázemí či individuální potřeby. Mělo by to být plně v souladu s přechodem ke kvalitním službám péče v rámci rodiny a komunity.

5.3. **Ve svém společném prohlášení z roku 2020 o poskytování péče o děti v EU sociální partneři zdůraznili, že každé dítě má právo na přístup k vysoce kvalitnímu inkluzivnímu předškolnímu vzdělávání a péči, aby mělo dobrý start do života, s přihlédnutím k barcelonským cílům a jejich nadcházející revizi.** Neznamená to, že je to povinné. Rodiče by měli mít možnost svobodně se vyjádřit k tomu, co považují za nejlepší zájem svého dítěte před dosažením věku povinné školní docházky. Musí však existovat návaznost mezi péčí poskytovanou v rodinách v prvních měsících/letech života dítěte a profesionálním předškolním vzděláváním a péčí přizpůsobeným individuálním potřebám, když děti vstupují do systému vzdělávání a rodiče se vrací zpět na trh práce nebo k odborné přípravě.

5.4. Pro děti ve starším věku (konkrétně 15–18 let) je třeba zajistit soudržnost mezi zárukou pro děti a zárukou pro mladé lidi, uznat možné překrývání, zajistit jasné přidělování rozpočtových prostředků a vytvářet rozlišená opatření přiměřená věku v rámci národních akčních plánů na podporu dětí a jejich rodičů s cílem zajistit hladký přechod od vzdělávání do zaměstnání. To zahrnuje **informování dětí o světě práce bez stereotypů**, aby se připravily na realitu zaměstnání, a povzbuzování dětí ke studiu přírodních věd, inženýrství a matematiky (STEM), zejména dívek, a motivování chlapců, aby nastoupili do pečovatelských a pedagogických profesí.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 10, 11.1.2021, s. 63.

⁽¹²⁾ Studie proveditelnosti záruky pro děti, závěrečná zpráva.

5.5. Nerovnost v **přístupu ke zdravotní péči** je morálně a sociálně nespravedlivá. Porušuje základní právo pacientů na nejlepší možné zdraví, včetně duševního zdraví. Nemá navíc dopad pouze na životy lidí, ale je nákladná také z hlediska ekonomické udržitelnosti veřejných výdajů. Kromě zdravotních rizik byl jako jeden z důsledků pandemie COVID-19 **pozorován pokles emoční a duševní pohody dětí**, kdy mnoho dětí trpělo úzkostí kvůli nedostatku informací a nejistotě ohledně stávající situace nebo se cítilo osamocené a mělo sebevražedné myšlenky. V těchto situacích má zásadní význam poskytování rychlé a kvalitní lékařské a psychologické pomoci.

5.6. Průměrně 5,4 % dětí ve školním věku (6–16 let) v Evropě žije v domácnostech, které si nemohou dovolit počítač nebo internetové připojení. Řešit chudobu dětí a rodin v rámci záruky pro děti rovněž znamená **řešit digitální deprivaci**. Ukazatel silné materiální deprivace statistiky EU-SILC ⁽¹³⁾ by měl zahrnovat alespoň jednu proměnnou digitální deprivace. Každý čtvrtý Evropan není schopen zajistit dostatečné osvětlení, vytápění nebo chlazení svého domova, což každoročně přispívá k úmrtí 100 000 osob. Podle zprávy Evropské sítě pro sociální politiku zveřejněné na podzim 2020 má energetická chudoba dopad nejen na domácnosti s nízkými příjmy, ale také na velkou část domácností se středně vysokými příjmy, a to v celé řadě členských států. Přístup dětí k energii ovlivňuje jejich kvalitu života, životní rozhodnutí a zdravotní stav. Pokud jde o sociální i environmentální spravedlnost, měla by být energetická chudoba dětí řešena v rámci záruky pro děti v souvislosti s opatřeními podle zásady 20 evropského pilíře sociálních práv.

5.7. V návaznosti na rychlé přijetí doporučení Rady by národní akční plány záruky pro děti měly být v souladu s **třístupňovým přístupem doporučení Komise 2013/112/EU ⁽¹⁴⁾ o investicích do dětí** (přístup k přiměřeným zdrojům, přístup k dostupným kvalitním službám a právo dětí na účast) a měly by být vytvářeny v konzultaci s dětmi a jejich rodinami a organizacemi občanské společnosti, která posílí vnitrostátní, regionální a místní občanský dialog. Mezi zúčastněné strany v rámci procesu záruky pro děti by měly být zahrnuty veřejné i neziskové organizace poskytující podpůrné služby, stejně jako sociální partneři spojení s oblastmi služeb, aby bylo možné zajistit důstojné pracovní podmínky a přístup ke špičkovým službám pro děti.

5.8. EHSV vítá návrh **národních koordinátorů evropské záruky pro děti, kteří budou mít k dispozici odpovídající zdroje a pravomoci a budou koordinovat a monitorovat provádění doporučení**. Pro zavedení **mezivládních koordinačních opatření** (na vnitrostátních i nižších úrovních) bude zásadní účinný systém, jehož účelem bude vytvářet, provádět a monitorovat dobré životní podmínky dětí a snižovat dětskou chudobu a sociální vyloučení. Je třeba zajistit, aby se integrované přístupy na vnitrostátní úrovni projeví v integrovaných přístupech na regionální a místní úrovni a aby účinná opatření zajistila synergie mezi nimi. Všechny příslušné ukazatele by měly být podle možnosti rozčleněny na místní úrovni, aby bylo možné získat jasnější představu o územních rozdílech a lépe naplánovat a monitorovat provádění doporučení.

5.9. Pandemie COVID-19 upozornila na již existující výzvy a naléhavé potřeby mnoha rodin v nejistých situacích, které budou pravděpodobně nejvíce zasaženy dlouhodobými důsledky pandemie v oblasti hospodářství, vzdělávání, zdraví a dobrých životních podmínek. Prohloubily se mezery a nedostatek koordinace mezi systémy. Zhoršené ekonomické a sociální podmínky zvýšily riziko zanedbávání dětí. Uzavření vzdělávacích institucí vedlo k závažným těžkostem pro mnoho rodičů a pečujících osob. Absence zvýšily riziko předčasného ukončení školní docházky u dětí z marginalizovaných skupin a velmi ztížily situaci dětí se zdravotním postižením, včetně dětí s poruchami učení. Je důležité, aby **školní prostředí každému dítěti poskytlo stejné příležitosti a v případě potřeby cílenou podporu**.

5.10. Služby pro rodinu mohou hrát klíčovou úlohu při pomoci rodinám se zvládnutím této situace ⁽¹⁵⁾. Podpora základní úlohy rodin zahrnuje překlenování mezer ve vzdělávání, odborné přípravě, sociálním začleňování, rodičovských dovednostech, psychické pohodě, přístupu ke službám, zaměstnanosti a příjmu a zároveň přesahuje rámec sociální politiky. EHSV proto znovu vyzývá k uzavření evropské dohody v oblasti péče, která by **zajistila poskytování kvalitnějších služeb pro všechny v průběhu celého života** ⁽¹⁶⁾. Zdraví a dobré životní podmínky dětí závisí na univerzálních rodinných politikách 21. století, které s dětmi zacházejí jako s rovnými bez ohledu na situaci v rodině.

⁽¹³⁾ Tento ukazatel je nahrazován ukazatelem silné materiální a sociální deprivace.

⁽¹⁴⁾ Doporučení Komise 2013/112/EU ze dne 20. února 2013 Investice do dětí: východisko z bludného kruhu znevýhodnění (Úř. věst. L 59, 2.3.2013, s. 5).

⁽¹⁵⁾ OECD, Looking beyond COVID-19: Strengthening family support services across the OECD (Situace po pandemii COVID-19: posílení služeb podpory rodiny napříč OECD).

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 220, 9.6.2021, s. 13.

5.11. Sociální dialog hraje úlohu při vytváření praktických nástrojů, které péči o děti více zpřístupňují a činí ji cenově dostupnou, například na základě vytváření společných finančních prostředků prostřednictvím kolektivních dohod na podporu projektů péče o děti, které řeší zvláštní potřeby pracujících rodičů ve specifických odvětvích, například péče o nemocné děti a děti se zdravotním postižením a péče mimo obvyklou otevírací dobu. Z toho důvodu je velmi důležité zohlednit společné prohlášení sociálních partnerů, v němž se uvádí, že **nedostatek mimoškolních a prázdninových aktivit pro děti v Evropě je pro rodiče s dětmi ve školním věku hlavní překážkou placené práce na plný úvazek**. Zásadní význam má spolupráce mezi strukturami celodenní péče a sociálně-kulturní sférou, jako jsou sportovní kluby, hudební školy a kulturní iniciativy. Tělesné aktivity a kulturní výchova významně přispívají k fyzickému, sociálnímu, citovému a kulturnímu vývoji dětí.

V Bruselu dne 7. července 2021.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG
